Wczoraj i dziś

Wymagania edukacyjne dla klasy 7 szkoły podstawowej

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Wymagania podstawowe: ocena dopuszczająca i dostateczna Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe: ocena dobra i bardzo dobra Uczeń:
ROZDZIAŁ I: EUROPAI ŚWIAT W LATACH 1815-1863			
1. Kongres wiedeński	1. Początek kongresu 2. Sto dni Napoleona 3. Postanowienia kongresu 4. Zmiany granic w Europie 5. Święte Przymierze	− wyjaśnia znaczenie terminów: restauracja, legitymizm, równowaga europejska, abdykacja, Święte Przymierze − zna daty: obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815), bitwy pod Waterloo (18 VI 1815), podpisania aktu Świętego Przymierza (IX 1815) − identyfikuje postacie: Aleksandra I, Klemensa von Metternicha, Charles'a Talleyranda − wskazuje na mapie państwa decydujące na kongresie wiedeńskim, państwa Świętego Przymierza − podaje przyczyny zwołania kongresu wiedeńskiego − prezentuje główne założenia ładu wiedeńskiego − przedstawia decyzje kongresu dotyczące ziem polskich	zna datę „stu dni" Napoleona (III–VI 1815) − identyfikuje postacie: Franciszka I, Fryderyka Wilhelma III, Roberta Stewarta Castlereagha − wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po kongresie wiedeńskim − omawia przebieg „stu dni" Napoleona − przedstawia okoliczności powstania Świętego Przymierza − przedstawia cele i działalność Świętego Przymierza − ocenia postawę Napoleona i Francuzów w okresie jego powrotu do kraju − ocenia zasady, na których podstawie stworzono ład wiedeński − ocenia działalność Świętego Przymierza
2. Rewolucja przemysłowa	1. Narodziny przemysłu 2. Rewolucja przemysłowa na świecie 3. Maszyna parowa i jej zastosowanie 4. Początki elektryczności 5. Skutki rewolucji przemysłowej	− wyjaśnia znaczenie terminów: industrializacja, rewolucja przemysłowa, maszyna parowa, manufaktura, fabryka, urbanizacja, kapitaliści, robotnicy, proletariat − zna daty: udoskonalenie maszyny parowej (1763), skonstruowania silnika elektrycznego (1831) − identyfikuje postacie: Jamesa Watta, Samuela Morse'a, George'a Stephensona − wymienia przyczyny rewolucji przemysłowej − wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się dzięki zastosowaniu maszyny parowej − omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój komunikacji − przedstawia gospodarcze i społeczne skutki industrializacji	− wyjaśnia znaczenie terminów: cywilizacja przemysłowa, metropolia − zna daty: udoskonalenie telegrafu (1837), pierwszego telegraficznego połączenia kablowego między Ameryką i Europą (1866) − identyfikuje postacie: Michaela Faradaya, Thomasa Newcomena, Charlesa Wheatsone'a, Thomasa Davenporta − wskazuje na mapie państwa, na terenie których w XIX w. rozwinęły się najważniejsze zagłębia przemysłowe Europy − wyjaśnia okoliczności narodzin przemysłu w XIX w. − opisuje sposób działania maszyny parowej − przedstawia konsekwencje zastosowania maszyny parowej dla rozwoju przemysłu − wyjaśnia znaczenie wynalezienia elektryczności dla rozwoju przemysłu i komunikacji − ocenia gospodarcze i społeczne skutki rozwoju przemysłu w XIX w.

3. Nowe idee polityczne	1. Liberalizm 2. Konserwatyzm 3. Idee narodowe 4. Początki ruchu robotniczego 5. Czartyzm 6. Socjalizm i komunizm	− wyjaśnia znaczenie terminów: ideologia, liberalizm, konserwatyzm, socjalizm, komunizm, ruch robotniczy, wolna konkurencja, strajk, związek zawodowy, fabrykanci, petycja − identyfikuje postacie: Adama Smitha, Edmunda Burke'a, Karola Marksa − charakteryzuje założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu	− wyjaśnia znaczenie terminów: czartyzm, falanster − zna daty: ruchu czartystów (1836–1848), wydania *Manifestu komunistycznego* (1848) − identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Henriego de Saint-Simona, Roberta Owena, Fryderyka Engelsa − opisuje narodziny ruchu czartystów, ich postulaty oraz skutki działalności − wyjaśnia rolę związków zawodowych w rozwoju ruchu robotniczego − przedstawia okoliczności narodzin liberalizmu, konserwatyzmu i ruchu robotniczego − wyjaśnia różnice między socjalistami i komunistami − ocenia wpływ nowych ideologii na życie społeczne i polityczne w pierwszej połowie XIX w.
4. Przeciwko Świętemu Przymierzu	1. Walka z ładem wiedeńskim 2. Niepodległość Grecji 3. Początek Wiosny Ludów 4. Wystąpienia w Niemczech i Austrii 5. Parlament frankfurcki 6. Powstanie węgierskie 7. Wiosna Ludów we Włoszech 8. Wojna krymska	− wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja lipcowa, Wiosna Ludów, rewolucja lutowa, parlament frankfurcki − zna daty: rewolucji lipcowej we Francji (1830), Wiosny Ludów (1848–1849), wybuchu Wiosny Ludów we Francji (II 1848), stłumienia powstania węgierskiego (1849) − identyfikuje postacie: Mikołaja I, Klemensa von Metternicha, Franciszka Józefa I, Ludwika Napoleona Bonapartego − wskazuje na mapie państwa, w których wybuchła Wiosna Ludów; państwa, które uzyskały niepodległość w pierwszej połowie XIX w. − przedstawia przyczyny i przejawy walki z ładem wiedeńskim − wymienia przyczyny Wiosny Ludów − przedstawia skutki Wiosny Ludów we Francji, w Prusach, Austrii, na Węgrzech i w państwach włoskich − wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej	− wyjaśnia znaczenie terminów: bankiety, dekabryści − zna daty: wybuchu antytureckiego powstania w Grecji (1821–1822), uzyskania niepodległości przez Grecję (1829), powstania dekabrystów (XII 1825), uznania niepodległości Belgii (1831), wybuchu Wiosny Ludów w Prusach (III 1848), Austrii (III 1848), na Węgrzech (III 1848) i we Włoszech (III 1848), powstania robotniczego w Paryżu (VI 1848), zwołania parlamentu frankfurckiego (V 1848), wojny krymskiej (1853–1856) − identyfikuje postacie: Karola X, Ludwika Filipa, Lajosa Kossutha, Karola Alberta, Aleksandra II, Józefa Bema − wskazuje na mapie państwa, w których w latach 1815–1847 wybuchły rewolucje i powstania narodowe; państwa zaangażowane w wojnę krymską − przedstawia cele, przebieg i skutki powstania dekabrystów − przedstawia przebieg i skutki walki Greków o niepodległość − omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji lipcowej we Francji − opisuje przebieg Wiosny Ludów we Francji, Prusach, Austrii, na Węgrzech i w państwach włoskich − omawia rolę parlamentu frankfurckiego w procesie jednoczenia Niemiec − ocenia znaczenie Wiosny Ludów dla państw i narodów europejskich

ROZDZIAŁ II: ZIEMIE POLSKIE POKONGRESIE WIEDEŃSKIM			
1. Po upadku Księstwa Warszawskiego	1. Podział ziem polskich 2. Rzeczpospolita Krakowska 3. Wielkie Księstwo Poznańskie 4. Sytuacja gospodarcza w zaborze pruskim – podstawy nowoczesności 5. Sytuacja gospodarcza w zaborze austriackim 6. Kultura i oświata	− wyjaśnia znaczenie terminów: uwłaszczenie, ziemie zabrane − zna daty: powstania Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Poznańskiego, Wolnego Miasta Krakowa (1815), reformy uwłaszczeniowej w Wielkim Księstwie Poznańskim (1823), zniesienia pańszczyzny w zaborze austriackim (1848) − wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim − charakteryzuje ustrój Wielkiego Księstwa Poznańskiego − opisuje ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej − charakteryzuje rozwój gospodarczy zaboru pruskiego − opisuje sytuację gospodarczą w zaborze austriackim	− wyjaśnia znaczenie terminu protektorat − zna daty: nadania wolności osobistej chłopom w zaborze pruskim (1807), powołania sejmu prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1824), wprowadzenia obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825), otwarcia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817) − identyfikuje postacie: Antoniego Radziwiłła, Edwarda Raczyńskiego, Tytusa Działyńskiego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego − omawia proces uwłaszczania chłopów w zaborze pruskim − wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Rzeczpospolita Krakowska w utrzymaniu polskości − przedstawia warunki rozwoju polskiej kultury i oświaty w zaborze pruskim i Galicji − porównuje sytuacje gospodarczą ziem polskich pod zaborami − ocenia skutki reformy uwłaszczeniowej w zaborze pruskim − ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków w zaborze pruskim i austriackim
2. W Królestwie Polskim	1. Konstytucja Królestwa Polskiego 2. Namiestnik i wielki książę 3. Gospodarka Królestwa Polskiego 4. Kultura i edukacja w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych 5. Opozycja legalna w Królestwie	− wyjaśnia znaczenie terminów: kaliszanie, konspiracja − zna daty: nadania konstytucji Królestwu Polskiemu (1815), objęcia władzy przez Mikołaja I (1825), zawiązania Sprzysiężenia Podchorążych (1828) − identyfikuje postacie: Aleksandra I, wielkiego księcia Konstantego, Mikołaja I, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stanisława Staszica, Adama Mickiewicza, Piotra Wysockiego, Waleriana Łukasińskiego − wskazuje na mapie zasięg Królestwa Polskiego − charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego − wymienia organy władzy określone w konstytucji Królestwa Polskiego − omawia rozwój kultury i edukacji w Królestwie Polskim − wymienia przykłady organizacji spiskowych i ichcele	− zna daty: założenia Banku Polskiego (1828), otwarcia uniwersytetu w Warszawie (1816), wprowadzenia cenzury w Królestwie Polskim (1819), działalności Towarzystwa Filomatów (1817–1823), wystąpienia kaliszan (1820), powstania Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825) − identyfikuje postacie: Józefa Zajączka, Juliana Ursyna Niemcewicza, Adama Jerzego Czartoryskiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Stanisława Kostki Potockiego, Tadeusza Czackiego, Tomasza Zana, Ignacego Prądzyńskiego − wskazuje na mapie najważniejsze okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim, Kanał Augustowski − wyjaśnia, jaką rolę w życiu Królestwa Polskiego odgrywał wielki książę Konstanty − wymienia wady i zalety ustroju Królestwa Polskiego − przedstawia reformy gospodarcze Franciszka Ksawerego

	Polskim 6. Tajne spiski i organizacje		Druckiego-Lubeckiego − przedstawia sytuację na wsi w Królestwie Polskim − opisuje rozwój przemysłu w Królestwie Polskim − charakteryzuje działalność kulturalno-oświatową Polaków na ziemiach zabranych − przedstawia okoliczności powstania opozycji legalnej i cele jej działalności − opisuje okoliczności powstania organizacji spiskowych − omawia różnice pomiędzy opozycją legalną i nielegalną w Królestwie Polskim − ocenia rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego − ocenia stosunek władz carskich do opozycji legalnej i nielegalnej
3. Powstanie listopadowe	1. Wybuch powstania 2. Od negocjacji do detronizacji 3. Wojna polsko-rosyjska 4. Wodzowie powstania listopadowego 5. Walki poza Królestwem	− wyjaśnia znaczenie terminów: noc listopadowa, detronizacja, dyktator − zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830), detronizacji Mikołaja I i zerwania unii z Rosją (25 I 1831), wojny polsko-rosyjskiej (II–X 1831), bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1831), bitwy pod Ostrołęką (V 1831), bitwy o Warszawę (6–7 IX 1831) − identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, − wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego − wymienia przyczyny powstania listopadowego − wyjaśnia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miała detronizacja cara Mikołaja I − omawia przyczyny klęski powstania listopadowego	− zna daty: przejęcia dyktatury przez Józefa Chłopickiego (XII 1830), bitwy pod Stoczkiem (II 1831), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitew pod Iganiami i Boremlem (IV 1831) − identyfikuje postacie: Ignacego Prądzyńskiego, Józefa Sowińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Józefa Dwernickiego, Emilii Plater, Michała Radziwiłła, Macieja Rybińskiego, Antoniego Giełguda, Józefa Bema, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Dybicza, Iwana Paskiewicza − wskazuje na mapie tereny poza Królestwem Polskim, na których toczyły się walki podczas powstania w latach 1830–1831 − opisuje przebieg nocy listopadowej − charakteryzuje poczynania władz powstańczych do wybuchu wojny polsko-rosyjskiej − opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej − przedstawia przebieg walk powstańczych poza Królestwem Polskim − ocenia postawy wodzów powstania listopadowego − ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia
4. Wielka Emigracja	1. Ucieczka przed represjami 2. Stronnictwa polityczne na emigracji	− wyjaśnia znaczenie terminów: katorga, zsyłka, emigracja, Wielka Emigracja, emisariusz, amnestia − zna daty: powstania Komitetu Narodowego Polskiego (1831), Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832), Hôtel Lambert (1833), Gromad Ludu Polskiego (1835) − wymienia przyczyny Wielkiej Emigracji	− identyfikuje postacie: Wiktora Heltmana, Ludwika Mierosławskiego − wskazuje na mapie trasy, które przemierzali polscy emigranci − opisuje działalność kulturalną Polaków na emigracji − przedstawia program Komitetu Narodowego Polskiego − omawia poglądy Gromad Ludu Polskiego − charakteryzuje program Towarzystwa

		− identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego, Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego − wskazuje na mapie główne kraje, do których emigrowali Polacy po upadku powstania listopadowego − wymienia główne obozy polityczne powstałe na emigracji − wymienia formy działalności Polaków na emigracji	Demokratycznego Polskiego − przedstawia poglądy środowisk konserwatywnych z Hôtel Lambert − przedstawia stosunek władz i społeczeństw Europy do polskich emigrantów − ocenia działalność Polaków na emigracji
5. Ziemie polskie w latach 1831–1848	1. Represje po upadku powstania listopadowego 2. Królestwo Polskie w cieniu Cytadeli 3. Represje w zaborze pruskim 4. Działalność spiskowa 5. Powstanie krakowskie 6. Rabacja galicyjska	− wyjaśnia znaczenie terminów: rusyfikacja, Statut organiczny, kontrybucja, rabacja − zna daty: wprowadzenia Statutu organicznego (1832), wybuchu powstania krakowskiego (21/21 II 1846), wybuchu rabacji galicyjskiej (II 1846) − identyfikuje postacie: Iwana Paskiewicza, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli − wskazuje na mapie tereny objęte powstaniem krakowskim − wymienia represje wobec uczestników powstania listopadowego − charakteryzuje politykę władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego − wskazuje przykłady polityki rusyfikacji w Królestwie Polskim po upadku powstania listopadowego − omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego − przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rabacji galicyjskiej	− wyjaśnia znaczenie terminu: noc paskiewiczowska − zna daty: ogłoszenia stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833), powstania Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), likwidacji Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846), wprowadzenia rosyjskiego kodeksu karnego w Królestwie Polskim (1847) − identyfikuje postacie: Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego, Edwarda Flottwella, Karola Libelta, Henryka Kamieńskiego − wskazuje na mapie tereny objęte rabacją galicyjską − omawia represje popowstaniowe w zaborze pruskim − charakteryzuje działalność spiskową na ziemiach polskich w latach 30. i 40. XIX w. − wyjaśnia, w jakich okolicznościach wybuchło powstanie krakowskie − przedstawia przyczyny niepowodzenia powstania krakowskiego − ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków po upadku powstania listopadowego − ocenia postawę chłopów galicyjskich wobec szlachty i powstania krakowskiego
6. Wiosna Ludów na ziemiach polskich	1. Nastroje w Wielkopolsce na początku 1848 roku 2. Powstanie w Wielkopolsce 3. W obronie polskości na Warmii, Mazurach i Śląsku 4. Sytuacja w	− zna daty: porozumienia w Jarosławcu (IV 1848), powstania wielkopolskiego (IV/V 1848), bitwy pod Miłosławiem (IV 1848), uwłaszczenia chłopów w Galicji (1848) − identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Józefa Bema, Adama Mickiewicza − wskazuje na mapie zabory, w których doszło do wystąpień w 1848 r. − wyjaśnia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów na ziemiach polskich pod zaborami − omawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji − opisuje przebieg wiosny Ludów w Wielkim Księstwie Poznańskim	− wyjaśnia znaczenie terminu: serwituty − zna datę powstania Komitetu Narodowego w Poznaniu (III 1848) − identyfikuje postacie: Franza von Stadiona, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego, Henryka Dembińskiego, Józefa Lompy, Emanuela Smołki, Gustawa Gizewiusza, Krzysztofa Mrongowiusza − charakteryzuje wkład Polaków w wydarzenia Wiosny Ludów w Europie − przedstawia działalność polskich społeczników na Warmii, Mazurach i Śląsku − wyjaśnia, jakie znaczenie dla polskiego ruchu niepodległościowego w Galicji miał wzrost świadomości narodowościowej wśród Rusinów

	Galicji 5. Ukraiński ruch narodowy 6. Za waszą wolność i naszą		− ocenia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich − ocenia decyzję władz austriackich o uwłaszczeniu
7. Kultura polska doby romantyzmu	1. Kultura polska 2. po utracie niepodległości 3. Narodziny romantyzmu 4. Polski mesjanizm 5. Początki badań historii Polski	− wyjaśnia znaczenie terminów: romantyzm, racjonalizm − identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Fryderyka Chopina, Joachima Lelewela − wymienia poglądy romantyków − wyjaśnia, na czym polegał konflikt romantyków z klasykami − przedstawia najwybitniejszych polskich twórców epoki romantyzmu	− wyjaśnia znaczenie terminów: salon artystyczny, mesjanizm − zna datę opublikowania ballady *Romantyczność* Adama Mickiewicza − identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Artura Grottgera − charakteryzuje warunki, w jakich ukształtował się polski romantyzm − wyjaśnia, czym był polski mesjanizm − przedstawia sytuację kultury polskiej po utracie niepodległości − ocenia wpływ romantyzmu na niepodległościowe postawy Polaków
ROZDZIAŁ III: EUROPA I ŚWIAT W LATACH 1864–1914			
1. Stany Zjednoczone w XIX wieku	1. Rozwój Stanów Zjednoczonych 2. Podział na Północ i Południe 3. Przyczyny wojny secesyjnej 4. Wojna secesyjna 5. Stany Zjednoczone po wojnie secesyjnej	− wyjaśnia znaczenie terminów: secesja, wojna secesyjna, Konfederacja, Unia, Północ, Południe, wojna totalna − zna daty: wojny secesyjnej (1861–1865), wydania dekretu o zniesieniu niewolnictwa (1863) − identyfikuje postacie: Abrahama Lincolna, Roberta Lee, Ulyssesa Granta − charakteryzuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa − wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej − opisuje przebieg wojny secesyjnej − omawia społeczne, polityczne i gospodarcze skutki wojny secesyjnej	− wyjaśnia znaczenie terminów: abolicjonizm, demokraci, republikanie, taktyka spalonej ziemi − zna daty: wprowadzenia zakazu przywozu niewolników do Stanów Zjednoczonych (1808), wyboru A. Lincolna na prezydenta USA (1860), secesji Karoliny Południowej (1860), powstania Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861), ataku na Fort Sumter (IV 1861), bitwy pod Gettysburgiem (VII 1863), kapitulacji wojsk Konfederacji (VI 1865) − wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w. − przedstawia przyczyny i skutki rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w. − omawia przyczyny podziału Stanów Zjednoczonych na Północ i Południe − porównuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa − wyjaśnia, jakie konsekwencje dla dalszego przebiegu wojny miał dekret o zniesieniu niewolnictwa − ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w USA − ocenia skutki wojny secesyjnej

2. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	1. Dwie koncepcje zjednoczenia Włoch 2. Piemont 3. Zjednoczenie Włoch 4. Powstanie Królestwa Włoskiego 5. Polityka Prus 6. Wojny Prus z Danią i Austrią 7. Wojna z Francją 8. Komuna Paryska 9. Polacy w Komunie Paryskiej	− wyjaśnia znaczenie terminów: *risorgimento*, wyprawa „tysiąca czerwonych koszul” − zna daty: wojny Piemontu z Austrią (1859), powstania Królestwa Włoch (1861), wojny Prus i Austrii z Danią (1864), wojny Prus z Austrią (1866), wojny francusko-pruskiej (1870–1871), ogłoszenia powstania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871), pokoju we Frankfurcie nad Menem (1871) − identyfikuje postacie: Giuseppe Garibaldiego, Camilla Cavoura, Ottona von Bismarcka, Wilhelma I, Napoleona III − wymienia etapy jednoczenia Włoch i Niemiec − opisuje przebieg procesu jednoczenia Włoch − wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Włoch odegrał Giuseppe Garibaldi − omawia etapy jednoczenia Niemiec − przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej − wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Niemiec odegrał Otto von Bismarck − przedstawia skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec dla Europy	− wyjaśnia znaczenie terminu: komunardzi − zna daty: zawarcia sojuszu Piemontu z Francją (1858), bitew pod Magentą i Solferino (1859), wybuchu powstania w Królestwie Obojga Sycylii (1860), objęcia tronu w Prusach przez Wilhelma I (1861), powstania Czerwonego Krzyża (1863), zajęcia Wenecji przez Królestwo Włoch (1866), zajęcia Państwa Kościelnego przez Królestwo Włoch (1870), powstania Niemieckiego Związku Celnego (1834), bitwy pod Sadową (1866), powstania Związku Północnoniemieckiego (1867), powstania Austro-Węgier (1867), bitwy pod Sedanem (1870), Komuny Paryskiej (III–V 1871) − identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Jarosława Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego − wskazuje na mapie i opisuje etapy jednoczenia Włoch i Niemiec − omawia koncepcje zjednoczenia Włoch − wyjaśnia, dlaczego Piemont stał się ośrodkiem jednoczenia Włoch − przedstawia koncepcje zjednoczenia Niemiec − wskazuje okoliczności powstania Czerwonego Krzyża − omawia skutki wojen Prus z Danią i Austrią dla procesu jednoczenia Niemiec − wyjaśnia okoliczności powstania Austro-Węgier − dostrzega najważniejsze podobieństwa i różnice w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec − przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Komuny Paryskiej − przedstawia rolę Polaków w Komunie Paryskiej − ocenia rolę Ottona von Bismarcka w procesie jednoczenia Niemiec − ocenia metody stosowane przez Ottona von Bismarcka, Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldiego w procesie jednoczenia swoich państw
3. Kolonializm w XIX wieku	1. Przyczyny ekspansji kolonialnej 2. Kolonizacja Afryki 3. Polityka kolonialna w Azji 4. Skutki polityki kolonialnej	wyjaśnia znaczenie terminów: kolonializm, faktoria handlowa, Kompania Wschodnioindyjska − zna datę otwarcia Japonii na świat (1854) − identyfikuje postacie: królowej Wiktorii, CecilaJohna Rhodesa − wskazuje na mapie posiadłości kolonialne Wielkiej Brytanii − wymienia przyczyny i skutki ekspansji kolonialnej − wymienia państwa, które uczestniczyły w kolonizacji Afryki i Azji − przedstawia skutki ekspansji kolonialnej dla państw europejskich i mieszkańców terenów podbitych	− wyjaśnia znaczenie terminów: powstanie sipajów, powstanie Mahdiego, wojny opiumowe, powstanie bokserów, wojny burskie − zna daty: wybuchu pierwszej wojny opiumowej (1839), wybuchu powstania Mahdiego (1881) − wskazuje na mapie tereny świata, które podlegały kolonizacji pod koniec XIX w. − przedstawia i porównuje kolonizację Afryk i i Azji − charakteryzuje kolonialne imperium Wielkiej Brytanii − wymienia przyczyny konfliktów kolonialnych − wskazuje przykłady konfliktów kolonialnych

	5. Brytyjskie imperium kolonialne 6. Konflikty kolonialne		− przedstawia stosunek państw azjatyckich do ekspansji europejskiej − ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw
4. Rozwój nowych ruchów politycznych	1. W stronę demokracji 2. Socjaliści i anarchiści 3. Nowe ideologie 4. Emancypacja kobiet 5. Prawa wyborcze dla kobiet	− wyjaśnia znaczenie terminów: społeczeństwo industrialne, demokratyzacja, anarchizm, nacjonalizm, syjonizm, partia polityczna, monarchia parlamentarna, system republikański, socjaliści, socjaldemokracja, komuniści, chrześcijańska demokracja (chadecja), emancypantki, sufrażystki − identyfikuje postacie: Karola Marksa, papieża Leona XIII − wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji − wymienia nowe ruchy polityczne w Europie drugiej połowy XIX w. − przedstawia założenia programowe socjalistów − charakteryzuje założenia programowe chrześcijańskiej demokracji − wyjaśnia, na czym polegał nowoczesny nacjonalizm − wymienia postulaty emancypantek i sufrażystek	− wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja proletariacka, Międzynarodówka, terror indywidualny, szowinizm, reformiści/rewizjoniści, solidaryzm społeczny − zna daty: powstania I Międzynarodówki (1864), ustanowienia 1 maja Świętem Pracy (1889), ogłoszenia encykliki *Rerum novarum* (1891) − porównuje systemy ustrojowe w Europie w XIX w. − omawia różnice między zwolennikami socjaldemokracji a komunistami − przedstawia cele i metody działania anarchistów − przedstawia wpływ ideologii nacjonalizmu na kształtowanie się różnych postaw wobec narodu i mniejszości narodowych − przedstawia okoliczności kształtowania się syjonizmu i jego założenia − wyjaśnia, jakie okoliczności wpłynęły na narodzinyruchu emancypacji kobiet − ocenia następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego − ocenia metody stosowane przez anarchistów − ocenia poglądy emancypantek i sufrażystek oraz metody i skutki ich działalności
5. Postęp techniczny i zmiany cywilizacyjne	1. Rozwój nauk przyrodniczych 2. Rozwój medycyny i higieny 3. Rozwój komunikacji i transportu 4. Życie codzienne	− wyjaśnia znaczenie terminów: teoria ewolucji, pasteryzacja − zna daty: ogłoszenia teorii ewolucji przez K. Darwina (1859), przyznania Nagród Nobla M. Skłodowskiej-Curie (1903 i 1911), pierwszego lotu samolotem (1903), wynalezienia telefonu (1876) − identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Orville'a i Wilbura Wright, Thomasa Alvę Edisona, Alexandra Grahama Bella, Dmitrija Mendelejewa − przedstawia założenia teorii ewolucji − wymienia odkrycia naukowe, które wpłynęły na rozwój nauk przyrodniczych i medycznych	− wyjaśnia znaczenie terminu: promieniotwórczość − zna daty: wynalezienia szczepionki przeciwko wściekliźnie (1885), odkrycia promieni X (1895), budowy Kanału Sueskiego (1859–1869), pierwszego lotu sterowcem (1900), odkrycia bakterii gruźlicy i cholery (1903), budowy Kanału Panamskiego (1904–1914), opatentowania fonografu (1878), wynalezienia gramofonu (1887) − identyfikuje postacie: Pierre'a Curie, Wilhelma Roentgena, Guglielma Marconiego, Roberta Kocha, Johna Dunlopa, Karla Benza, Gottlieba Daimlera,

		− wskazuje wynalazki, które miały wpływ na życie codzienne − omawia kierunki rozwoju medycyny i higieny − charakteryzuje rozwój komunikacji i transportu	Rudolfa Diesla, Ferdynanda Zeppelina, Josepha Swana − wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w. − wyjaśnia, jakie znaczenie miała budowa wielkich kanałów morskich − wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie codzienne w XIX w. − ocenia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu − ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji
6. Kultura przełomu XIX i XX wieku	1. Literatura i prasa 2. Sztuka i architektura 3. Kultura masowa 4. Upowszechnienie sportu	− wyjaśnia znaczenie terminów: realizm, secesja, pozytywizm, impresjonizm, naturalizm, kultura masowa − identyfikuje postacie: Auguste'a Comte'a, Lwa Tołstoja, Charlesa Dickensa, Juliusza Verne'a Auguste'a Renoira, Auguste'a i Louisa Lumière − przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej − charakteryzuje nowe kierunki w sztuce i architekturze − wyjaśnia, czym charakteryzowało się malarstwo impresjonistów − wymienia idee, które miały rozwijać wśród młodych pokoleń igrzyska olimpijskie	− wyjaśnia znaczenie terminów: historyzm, symbolizm, futuryzm, ekspresjonizm − zna daty: pierwszej wystawy impresjonistów (1874), początków kina (1895), pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich (1896) − identyfikuje postacie: Émile'a Zoli, Josepha Conrada, Fiodora Dostojewskiego, Edgara Degasa, Pierre'a de Coubertina − wyjaśnia, jakie cele społeczne przyświecały literaturze i sztuce przełomu wieków − przedstawia okoliczności upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w. − wyjaśnia, w jaki sposób poglądy pozytywistów wpłynęły na literaturę i sztukę przełomu XIX i XX w. − ocenia znaczenie kina dla rozwoju kultury masowej − ocenia zjawisko upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w.
ROZDZIAŁ IV: ZIEMIE POLSKIE PO WIOŚNIE LUDÓW			
1. Ziemie polskie przed powstaniem styczniowym	1. Praca organiczna 2. Zabór austriacki po Wiośnie Ludów 3. Odwilż posewastopolska 4. „Czerwoni" i „biali" 5. Przyczyny powstania styczniowego 6. „Rewolucja	− wyjaśnia znaczenie terminów: praca organiczna, modernizacja, „czerwoni", „biali", autonomia − zna daty: manifestacji patriotycznych w Królestwie Polskim (1861), mianowania Aleksandra Wielopolskiego dyrektorem Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (1861) − identyfikuje postacie: Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Dezyderego Chłapowskiego, Aleksandra II, Jarosława Dąbrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego − wymienia założenia pracy organicznej − określa przyczyny powstania styczniowego− wymienia przykłady realizacji programu pracy organicznej − wyjaśnia, na czym polegała autonomia galicyjska	− wyjaśnia znaczenie terminów: Bazar, odwilż (wiosna)posewastopolska, „rewolucja moralna" − zna daty: powstania Bazaru (1841), założenia Towarzystwa Rolniczego (1858), wprowadzenia stanu wojennego w Królestwie Polskim (1861) − identyfikuje postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga, Agenora Gołuchowskiego − przedstawia proces polonizacji urzędów w Galicji − charakteryzuje odwilż posewastopolską w Królestwie Polskim − wyjaśnia, jaki cel stawiali sobie organizatorzy manifestacji patriotycznych − wyjaśnia, jaką rolę odgrywały manifestacje patriotyczne w przededniu wybuchu powstania

	moralna” w Królestwie Polskim	− przedstawia programy polityczne „białych” i „czerwonych”	− porównuje programy „czerwonych” i „białych” − wskazuje różnicę w stosunku do powstania zbrojnego między „czerwonymi” i „białymi” − ocenia postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki zaborców − ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego
2. Powstanie styczniowe	1. Wybuch powstania 2. Przebieg powstania 3. Powstańcy styczniowi 4. Upadek powstania	− wyjaśnia znaczenie terminów: branka, Komitet Centralny Narodowy, Rząd Narodowy, kosynierzy, wojna partyzancka − zna daty: wybuchu powstania (22 I 1863), ogłoszenia manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863), ukazu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim (III 1864), stracenia Romualda Traugutta (VIII 1864) − identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Romualda Traugutta − przedstawia reformy Aleksandra Wielopolskiego − wymienia przyczyny i okoliczności wybuchu powstania styczniowego − charakteryzuje przebieg walk powstańczych − omawia okoliczności i skutki wprowadzenia dekretu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim − omawia rolę Romualda Traugutta w powstaniu styczniowym − wskazuje przyczyny upadku powstania styczniowego	− wyjaśnia znaczenie terminu: żuawi śmierci, państwo podziemne − zna daty: mianowania Aleksandra Wielopolskiego naczelnikiem Rządu Cywilnego (1862), objęcia dyktatury przez Mariana Langiewicza (III 1863), aresztowania Romualda Traugutta (IV 1864) − identyfikuje postacie: Teodora Berga, Zygmunta Sierakowskiego, Józefa Hauke-Bosaka, Stanisława Brzóski − wskazuje na mapie zasięg działań powstańczych, tereny objęte działaniami dużych grup powstańczych − omawia cele programowe Tymczasowego Rządu Narodowego − charakteryzuje politykę władz powstańczych − przedstawia sposób organizacji konspiracyjnego państwa polskiego w czasie powstania styczniowego − wyjaśnia, jaką rolę w upadku powstania odegrała kwestia chłopska − ocenia stosunek Aleksandra Wielopolskiego do konspiracji niepodległościowej − ocenia postawy dyktatorów powstania styczniowego
3. Represje po powstaniu styczniowym	1. Represje po upadku powstania styczniowego 2. Rusyfikacja 3. Walka z polskim Kościołem 4. Polacy na zesłaniu 5. Powstanie zabajkalskie 6. Postawy wobec rusyfikacji	− wyjaśnia znaczenie terminów: rusyfikacja, Kraj Przywiślański, „noc apuchtinowska”, lojalizm, pozytywiści − identyfikuje postać Aleksandra Apuchtina − wymienia bezpośrednie represje wobec uczestników powstania styczniowego − przedstawia politykę władz carskich wobec Królestwa Polskiego − charakteryzuje proces rusyfikacji w Królestwie Polskim − przedstawia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji	− wyjaśnia znaczenie terminów: generał-gubernator, kibitka, tajne komplety, Uniwersytet Latający, Towarzystwo Oświaty Narodowej, trójlojalizm − zna daty: powstania Szkoły Głównej Warszawskiej (1862), powstania zabajkalskiego (1866) − identyfikuje postać Michaiła Murawjowa − omawia walkę władz carskich z polskim Kościołem − charakteryzuje rusyfikację na ziemiach zabranych − omawia rolę i postawy Polaków na zesłaniu − ocenia politykę caratu wobec ludności polskiej na ziemiach zabranych − ocenia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji
4. W	1. Germanizacja i	− wyjaśnia znaczenie terminów: germanizacja, kulturkampf, rugi	wyjaśnia znaczenie terminów: Komisja Kolonizacyjna, Hakata,

zaborze pruskim i austriackim	kulturkampf 2. Antypolska polityka władz 3. Walka Polaków z germanizacją 4. Autonomia galicyjska 5. Stańczycy	pruskie, ustawa kagańcowa, strajk szkolny, autonomia − zna daty: wprowadzenia języka niemieckiego jako jedynego języka urzędowego w Wielkopolsce (1876), rozpoczęcia rugów pruskich (1885), protestu dzieci we Wrześni (1901), strajku szkolnego w Wielkopolsce (1906) − identyfikuje postacie: Ottona von Bismarcka, Mieczysława Ledóchowskiego, Michała Drzymały − charakteryzuje politykę germanizacji − wyjaśnia, na czym polegała polityka kulturkampfu − opisuje przejawy polityki germanizacyjnej w gospodarce i oświacie − przedstawia postawy Polaków wobec germanizacji − wymienia instytucje autonomiczne w Galicji	stańczycy − zna daty: powstania Komisji Kolonizacyjnej (1886), ogłoszenia tzw. noweli osadniczej (1904), wprowadzenia tzw. ustawy kagańcowej (1908) − identyfikuje postacie: Piotra Wawrzyniaka, Marię Konopnicką, Agenora Gołuchowskiego, Józefa Szujskiego, Kazimierza Badeniego − przedstawia postawę polskiego Kościoła wobec kulturkampfu − omawia działalność instytucji prowadzących politykę germanizacji − przedstawia okoliczności nadania Galicji autonomii przez władze austriackie − wyjaśnia, jaką rolę w życiu Galicji odgrywali stańczycy − ocenia postawy Polaków wobec polityki germanizacyjnej władz pruskich − ocenia znaczenie autonomii galicyjskiej dla rozwoju polskiego życia narodowego − ocenia poglądy stańczyków na problem polskich powstań narodowych
5. Rozwój gospodarczy ziem polskich	1. Przemiany gospodarcze ziem zaboru rosyjskiego 2. Rozwój zaboru pruskiego 3. Gospodarka Galicji 4. Łódź wielkoprzemysłowa 5. Przemiany społeczne na ziemiach polskich 6. Asymilacja Żydów 7. Przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich	− wyjaśnia znaczenie terminów: spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe, asymilacja, emigracja zarobkowa, burżuazja, inteligencja, ziemiaństwo − zna daty: zniesienia granicy celnej z Rosją (1851), uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim (1864) − identyfikuje postacie: Hipolita Cegielskiego, Ignacego Łukasiewicza, Franciszka Stefczyka − wyjaśnia przyczyny i wskazuje kierunki emigracji zarobkowej Polaków pod koniec XIX w. − wskazuje na mapie okręgi przemysłowe z Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych − opisuje okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych − omawia rozwój przedsiębiorczości Polaków w zaborze pruskim i wymienia jej przykłady − charakteryzuje rozwój gospodarczy Galicji − wymienia grupy społeczne, które wykształciły się w społeczeństwie polskim w XIX w. − omawia przykłady przemian cywilizacyjnych na ziemiach polskich w XIX w.	− wyjaśnia znaczenie terminu: haskala, serwituty, famuły − zna daty: zakończenia budowy kolei warszawsko-wiedeńskiej (1848), pierwszego lotu samolotem na ziemiach polskich (1910) − przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim − przedstawia rozwój przemysłu i rolnictwa w zaborze pruskim − omawia rozwój Łodzi jako miasta przemysłowego − omawia rozwój spółdzielczości w Galicji − porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich trzech zaborów − charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich − wyjaśnia, na czym polegał proces asymilacji Żydów i jakie były jego skutki − ocenia postawy Polaków wobec różnych problemów związanych z rozwojem gospodarczym ziem polskich pod zaborami

6. Nowe ruchy polityczne na ziemiach polskich	1. Ruch socjalistyczny na ziemiach polskich 2. Ruch narodowy 3. Rozwój ruchu ludowego	− wyjaśnia znaczenie terminów: solidaryzm narodowy, internacjonalizm, endecja − zna daty: powstania Wielkiego Proletariatu (1882), Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), Polskiej Partii Socjaldemokratycznej Galicji i Śląska (1897), Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903) − identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Róży Luksemburg, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego − wskazuje partie należące do ruchu narodowego socjalistycznego i ludowego − przedstawia cele ruchu robotniczego − charakteryzuje nurt niepodległościowy polskich socjalistów − omawia założenia programowe narodowców − charakteryzuje program ruchu ludowego − wymienia założenia programowe Polskiej Partii Socjalistycznej, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego,	− wyjaśnia znaczenie terminów: program brukselski, program paryski − zna daty: powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900), Ligi Narodowej (1893), Stronnictwa Ludowego (1895) − identyfikuje postacie: Bolesława Limanowskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Juliana Marchlewskiego, Stanisława Stojałowskiego, Franciszka Stefczyka, Marii i Bolesława Wysłouchów, − omawia okoliczności narodzin ruchu robotniczego na ziemiach polskich − charakteryzuje program nurtu rewolucyjnego w polskim ruchu socjalistycznym − porównuje założenia programowe PPS i SDKPiL − wyjaśnia, dlaczego polski ruch ludowy powstał i rozwinął się w Galicji − wyjaśnia, jaki wpływ miała działalność partii politycznych na postawy Polaków pod zaborami − ocenia skalę realizacji haseł polskich partii politycznych w XIX i na początku XX w.
7. Organizacje niepodległościowe na początku XX wieku	1. Rewolucja 1905 roku na ziemiach polskich 2. Powstanie łódzkie 3. Działalność polskich partii politycznych 4. Skutki rewolucji 5. Działania organizacji Bojowej PPS 6. Orientacje polityczne Polaków na początku XX wieku 7. Organizacje	− wyjaśnia znaczenie terminów: krwawa niedziela, strajk powszechny, orientacja prorosyjska, orientacja proaustriacka, Organizacja Bojowa PPS, organizacja paramilitarna − zna daty: krwawej niedzieli (22 I 1905), rewolucji 1905–1907, powstania Związku Walki Czynnej (1908) − identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Józefa Mireckiego, Romana Dmowskiego, Kazimierza Sosnkowskiego, Władysława Sikorskiego − wymienia przyczyny rewolucji 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim − przedstawia przebieg rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim − omawia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich − charakteryzuje orientację proaustriacką i prorosyjską − przedstawia działania Organizacji Bojowej PPS − wymienia polskie organizacje niepodległościowe działające pod zaborami	− wyjaśnia znaczenie terminów: Duma Państwowa, Macierz Szkolna, strajk szkolny − zna daty: utworzenia Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (1867), wybuchu powstania łódzkiego (I–VI 1905), podziału na PPS-Frakcję Rewolucyjną i PPS-Lewicę (1906), powstania Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912) − wskazuje na mapie ośrodki wystąpień robotniczych w czasie rewolucji 1905–1907 − omawia przebieg powstania łódzkiego − opisuje działalność polskich partii politycznych w czasie rewolucji 1905–1907 − przedstawia okoliczności ukształtowania się orientacji politycznych Polaków na początku XX w. − porównuje założenia programowe zwolenników polskich stronnictw niepodległościowych do 1914 r. − ocenia stosunek polskich partii politycznych do rewolucji 1905–1907

	niepodległościowe		− ocenia postawy Polaków w przededniu nadciągającego konfliktu międzynarodowego
8. Kultura polska na przełomie XIX i XX wieku	1. Kultura narodowa Polaków 2. Polski pozytywizm 3. Rola historii 4. Malarstwo historyczne 5. Kultura Młodej Polski 6. Początki kultury masowej 7. Sztuka polska przełomu XIX i XX w.	− wyjaśnia znaczenie terminów: pozytywizm, pozytywizm warszawski, praca organiczna, praca u podstaw, Młoda Polska, modernizm − identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Władysława Reymonta, Jana Matejkę, Marię Konopnickiej, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Artura Grottgera, Juliusza i Wojciecha Kossaków, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego − wyjaśnia, dlaczego Galicja stała się centrum polskiej nauki i kultury − przedstawia hasła pozytywistów warszawskich − omawia realizację haseł pracy u podstaw − podaje przykłady literatury i malarstwa tworzonego ku pokrzepieniu serc − wyjaśnia, na czym polegała literatura i malarstwo tworzone ku pokrzepieniu serc − wymienia cechy kultury masowej na ziemiach polskich przełomu XIX i XX w. − charakteryzuje kulturę Młodej Polski	− wyjaśnia znaczenie terminów: literatura postyczniowa, neoromantyzm, cyganeria, skauting, ogródki jordanowskie − zna daty: otwarcia Polskiej Akademii Umiejętności (1873), powołania Towarzystwa Oświaty Ludowej (1872), utworzenia Polskiej Macierzy Szkolnej (1906) − identyfikuje postacie Aleksandra Świętochowskiego, Stanisława Przybyszewskiego, Jana Kasprowicza, Wojciecha Gersona, Artura Górskiego, Kazimierza Prószyńskiego, Henryka Jordana, Andrzeja Małkowskiego − wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany światopoglądowe miała klęska powstania styczniowego − wyjaśnia wpływ poglądów pozytywistycznych na rozwój literatury − wyjaśnia, jaką rolę miało popularyzowanie historii wśród Polaków pod zaborami − charakteryzuje sztukę polską przełomu XIX i XX w. − ocenia skuteczność tworzenia literatury i malarstwa ku pokrzepieniu serc
ROZDZIAŁ V: I WOJNA ŚWIATOWA			
1. Świat na drodze ku wojnie światowej	1. Nowe mocarstwa 2. Konflikty między europejskimi mocarstwami 3. Konflikty kolonialne 4. Wyścig zbrojeń 5. Rywalizacja na morzach 6. Wojna rosyjsko-japońska	− wyjaśnia znaczenie terminów: trójprzymierze/państwa centralne, trójporozumienie/ententa, aneksja, pacyfizm, kocioł bałkański − zna daty: zawarcia trójprzymierza (1882), wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905), powstania trójporozumienia (1907), I wojny bałkańskiej (1912), II wojny bałkańskiej (1913) − wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza i trójporozumienia, państwa, które w wyniku wojen bałkańskich zdobyły największe tereny − wskazuje cele trójprzymierza i trójporozumienia − wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń − omawia przyczyny narastania konfliktów między europejskimi mocarstwami − przedstawia przejawy rywalizacji mocarstw na morzach i	− zna daty: wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878), kongresu berlińskiego (1878), podpisania układu rosyjsko-francuskiego (1892), podpisania porozumienia francusko-brytyjskiego (1904), podpisania umowy rosyjsko-brytyjskiej (1907), bitwy pod Cuszimą (1905), aneksji Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908) − wyjaśnia, jaki wpływ na ład światowy miało powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX i na początku XX w. − przedstawia wpływ konfliktów kolonialnych na sytuację w Europie − opisuje okoliczności powstania trójprzymierza i trójporozumienia − omawia przebieg wojny rosyjsko-japońskiej i jej skutki − opisuje sytuację na Bałkanach w drugiej połowie XIX w. − ocenia wpływ konfliktów kolonialnych na sytuację w Europie − ocenia wpływ konfliktów bałkańskich na zaostrzenie sytuacji międzynarodowej w Europie

	7. Konflikty na Bałkanach	oceanach − wyjaśnia, jak doszło do wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej − przedstawia przyczyny i skutki wojen bał	
2. Na frontach I wojny światowej	1. Wybuch I wojny światowej 2. Wojna na morzach 3. Walki na zachodzie Europy 4. Walki na Bałkanach i we Włoszech 5. Wojna pozycyjna 5. Koniec Wielkiej Wojny 6. Kapitulacja Niemiec	− wyjaśnia znaczenie terminów: ultimatum, Wielka Wojna, wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna, front, nieograniczona wojna podwodna − zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914), I wojny światowej (1914–1918), przyłączenia się Włoch do ententy (1915), ogłoszenia nieograniczonej wojny podwodnej (1917), bitwy nad Marną (IX 1914), bitwy pod Verdun (1916), bitwy pod Ypres (1915), bitwy nad Sommą (1916), podpisania traktatu brzeskiego (3 III 1918), podpisania kapitulacji przez Niemcy w Compiègne (11 XI 1918) − wskazuje na mapie państwa europejskie walczące w Wielkiej Wojnie po stronie ententy i państw centralnych − przedstawia okoliczności wybuchu Wielkiej Wojny − wymienia cechy charakterystyczne prowadzenia i przebiegu działań wojennych w czasie I wojny światowej − wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny miało wprowadzenie nowych rodzajów broni − opisuje przebieg walk na froncie zachodnim − wskazuje przyczyny klęski państw centr	− wyjaśnia znaczenie terminu: U-Boot − zna daty: wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914), ataku Niemiec na Belgię i Francję (VIII 1914), przyłączenia się Japonii do ententy (1914), przyłączenia się Turcji do państw centralnych (1914), bitwy o Gallipoli (1915), zatopienia Lusitanii (1915), przyłączenia się Bułgarii do państw centralnych (1915), bitwy jutlandzkiej (1916), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Stany Zjednoczone (IV 1917), przyłączenia się Grecji do ententy (1917), buntu marynarzy w Kilonii (XI 1918), kapitulacji Austro-Węgier (XI 1918) − identyfikuje postacie: Franciszka Ferdynanda Habsburga, Karola I Habsburga, Wilhelma II, Paula von Hindenburga − przedstawia proces kształtowania się bloku państw centralnych i państw ententy − omawia przebieg wojny na morzach i oceanach − przedstawia przebieg walk na Bałkanach i we Włoszech − przedstawia okoliczności kapitulacji państw centralnych − wyjaśnia, jaki wpływ na losy wojny miała sytuacja wewnętrzna w Niemczech i Austro-Węgrzech − ocenia skutki ogłoszenia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej − ocenia skutki zastosowania przez Niemcy gazów bojowych
3. I wojna światowa na ziemiach polskich	1. Walki na froncie wschodnim 2. Zniszczenia wojenne na ziemiach polskich 3. U boku państw centralnych 4. Formacje polskie u boku	− wyjaśnia znaczenie terminów: Legiony Polskie, kryzys przysięgowy, Legion Puławski, Błękitna Armia, Polska Organizacja Wojskowa − zna daty: sformowania Legionów Polskich (1914), powstania Polskiej Organizacji Wojskowej (1914), bitwy pod Gorlicami (1915), bitwy pod Rokitną (1915), bitwy pod Kostiuchnówką (1916), kryzysu przysięgowego (VII 1917) − identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Hallera − wskazuje na mapie rejony walk Legionów Polskich	− wyjaśnia znaczenie terminu: wojna manewrowa − zna daty: bitwy pod Tannenbergiem (VIII 1914), wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (6 VIII 1914), powstania Komitetu Narodowego Polski w Warszawie (1914), powstania Naczelnego Komitetu Narodowego (1914), powstania Legionu Puławskiego (1914), powstania Komitetu Narodowego Polski w Lozannie (1917), bitwy pod Kaniowem (1918) − wskazuje na mapie podział ziem polskich w 1915 r. − opisuje przebieg działań wojennych na froncie wschodnim − porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i

	Rosji 5. Wojsko polskie we Francji	− przedstawia okoliczności, w jakich powstały Legiony Polskie i wskazuje cele ich działalności − wyjaśnia, jak zaborcy w czasie I wojny światowej traktowali ziemie Kongresówki − omawia udział polskich formacji zbrojnych u boku państw centralnych i u boku ententy − wyjaśnia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miała działalność Polskiej Organizacji Wojskowej	zachodnim − przedstawia genezę i organizacje Legionów Polskich − przedstawia okoliczności utworzenia wojska polskiego we Francji − ocenia sposób traktowania ziem polskich przez zaborców w czasie I wojny światowej − ocenia wkład Legionów Polskich w odzyskanie niepodległości przez Polaków
4. Rewolucje w Rosji	1. Rewolucja lutowa 2. Okres dwuwładzy 3. Rosyjskie stronnictwa polityczne 4. Przewrót bolszewicki 5. Wojna domowa 6. Armia Czerwona 7. Rosja po rewolucji	− wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja lutowa, rewolucja październikowa, dwuwładza, bolszewicy, tezy kwietniowe, Rada Komisarzy Ludowych, Armia Czerwona, łagry, dyktatura proletariatu − zna daty: wybuchu rewolucji lutowej (III 1917), wybuchu rewolucji październikowej (XI 1917), wojny domowej w Rosji (1919–1922), powstania ZSRS (XII 1922) − identyfikuje postacie: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego − wskazuje na mapie miejsce wybuchu rewolucji lutowej oraz ośrodki, które zapoczątkowały rewolucję październikową − wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej − przedstawia okoliczności wybuchu rewolucji październikowej i omawia jej przebieg − charakteryzuje sytuację w Rosji po rewolucji październikowej	− wyjaśnia znaczenie terminów: Rząd Tymczasowy, mienszewicy, eserowcy, kadeci, biała gwardia, Czeka − zna daty: obalenia caratu przez Rząd Tymczasowy (15 III 1917), ogłoszenia tez kwietniowych przez Lenina (IV 1917), powstania Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917), ogłoszenia konstytucji (VII 1918), zamordowania rodziny carskiej (VII 1918) − identyfikuje postacie Grigorija Rasputina, Aleksandra Kiereńskiego − omawia sytuację wewnętrzną w Rosji w czasie I wojny światowej − omawia przebieg rewolucji lutowej − charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji − wymienia rosyjskie stronnictwa polityczne i przedstawia ich założenia programowe − określa przyczyny, omawia przebieg i skutki wojny domowej w Rosji − omawia losy rodziny carskiej − ocenia skutki przewrotu bolszewickiego dla Rosji i Europy
5. Sprawa polska w czasie I wojny światowej	1. Państwa zaborcze a sprawa polska 2. Akt 5 listopada 3. Sprawa polska w polityce ententy 4. Polacy na konferencji paryskiej	− wyjaśnia znaczenie terminów: Akt 5 listopada (manifest dwóch cesarzy), Rada Regencyjna − zna daty: wydania manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), programu pokojowego prezydenta Wilsona (8 I 1918), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919) − identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Władysława Grabskiego, Thomasa Woodrowa Wilsona − wymienia postanowienia Aktu 5 listopada − przedstawia stosunek państw centralnych do sprawy polskiej − omawia sprawę polską w polityce ententy − wymienia postanowienia konferencji wersalskiej w sprawie polskiej	− wyjaśnia znaczenie terminu: linia Curzona − zna daty: ogłoszenia odezwy Mikołaja Romanowa do Polaków (VIII 1914), odezwy cara Mikołaja II (1916), powstania Rady Regencyjnej (1917), odezw Rządu Tymczasowego i bolszewików (1917) − identyfikuje postacie: Mikołaja Mikołajewicza, Karla Kuka, Hansa von Beselera, Aleksandra Kakowskiego, Zdzisława Lubomirskiego, Józefa Ostrowskiego, Georges'a Clemenceau, Davida Lloyda George'a − przedstawia zależności między sytuacją militarną państw centralnych i ententy podczas I wojny światowej a ich stosunkiem do sprawy polskiej − omawia udział delegacji polskiej na konferencji paryskiej

			− ocenia, jakie znaczenie dla Polaków miał Akt 5 listopada i program pokojowy prezydenta Wilsona
ROZDZIAŁ VI: ŚWIAT W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM			
1. Świat po I wojnie światowej	1. Ład wersalski 2. Zniszczenia i straty po I wojnie światowej 3. Nowy układ sił w Europie 4. Liga Narodów 5. Wielki kryzys gospodarczy	− wyjaśnia znaczenie terminów: Wielka Czwórka, Liga Narodów, ład wersalski, demilitaryzacja, wielki kryzys, czarny czwartek, *New Deal* − zna daty: obrad konferencji paryskiej (XI 1918–VI 1919), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919), powstania Ligi Narodów (1920), układu w Locarno (1925), czarnego czwartku (24 X 1929), wprowadzenia *New Deal* (1933) − identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta − wskazuje na mapie państwa europejskie decydujące o ładzie wersalskim, państwa powstałe w wyniku rozpadu Austro-Węgier, państwa bałtyckie − wymienia postanowienia traktatu wersalskiego − przedstawia zniszczenia i straty po I wojnie światowej − charakteryzuje układ sił w powojennej Europie − wyjaśnia cel powstania Ligi Narodów − charakteryzuje przejawy wielkiego kryzysu gospodarczego i sposoby radzenia sobie z nim	− wyjaśnia znaczenie terminów: wolne miasto, europeizacja, mały traktat wersalski, plebiscyt − zna daty: podpisania traktatów z Austrią (1919) i Węgrami (1920) oraz traktatu z Turcją (1920), wstąpienia Niemiec do Ligi Narodów (1926), wstąpienia ZSRS do Ligi Narodów (1934) − identyfikuje postać Kemala Mustafy − wskazuje na mapie zmiany terytorialne wynikające z traktatu wersalskiego − przedstawia zasady, na jakich opierał się ład wersalski − omawia postanowienia pokojów podpisanych z dawnymi sojusznikami Niemiec − charakteryzuje działalność Ligi Narodów − wyjaśnia, jaką rolę w podważeniu ładu wersalskiego odegrał układ w Locarno − wskazuje przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego − omawia skutki wielkiego kryzysu gospodarczego − ocenia skuteczność funkcjonowania ładu wersalskiego − ocenia wpływ wielkiego kryzysu gospodarczego na sytuację polityczną w Europie
2. Narodziny faszyzmu	1. Włochy po I wojnie światowe 2. Rządy faszystów we Włoszech 3. Ideologia nazistowska 4. Republika weimarska 5. Początki nazizmu 6. Przejęcie władzy przez Hitlera 7. Zbrodnie nazistów do 1939	− wyjaśnia znaczenie terminów: faszyzm, narodowy socjalizm (nazizm), marsz na Rzym, „czarne koszule”, pakty laterańskie, narodowy socjalizm (nazizm), antysemityzm, führer, obóz koncentracyjny, noc długich noży, ustawy norymberskie, noc kryształowa, autorytaryzm, totalitaryzm − zna daty: powstania marszu na Rzym (1922), powstania paktów laterańskich (1929), przejęcia przez Adolfa Hitlera funkcji kanclerza (I 1933), przyjęcia ustaw norymberskich (1935), nocy kryształowej (1938) − identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera, Josefa Goebbelsa − wskazuje na mapie Europy państwa demokratyczne, totalitarne i autorytarne − charakteryzuje ideologię faszystowską − charakteryzuje ideologię nazistowską	− wyjaśnia znaczenie terminów: korporacja, pucz, system monopartyjny, indoktrynacja − zna daty: powstania Związków Włoskich Kombatantów (1919), powstania Narodowej Partii Faszystowskiej (1921), przejęcia przez Benita Mussoliniego funkcji premiera (1922), funkcjonowania Republiki Weimarskiej (1919–1933), puczu monachijskiego (1923), podpalenia Reichstagu (II 1933), przejęcia pełnej władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera (VIII 1934) − identyfikuje postacie: Piusa XI, Alfreda Rosenberga − przedstawia sytuację Włoch i Niemiec po zakończeniu I wojny światowej − omawia przyczyny popularności faszystów we Włoszech i nazistów w Niemczech − wyjaśnia, w jaki sposób naziści kontrolowali życie obywateli − wyjaśnia, dlaczego w Europie zyskały popularność rządy

	roku 8. Faszyzm i autorytaryzm w innych państwach europejskich	− opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Benito Mussoliniego i Adolfa Hitlera − charakteryzuje politykę nazistów wobec Żydów	autorytarne − ocenia zbrodniczą politykę nazistów do 1939 r. − ocenia wpływ polityki prowadzonej przez Benita Mussoliniego i Adolfa Hitlera na życie obywateli
3. ZSRS – imperium komunistyczne	1. Rozwój terytorialny Rosji Radzieckiej i ZSRS w okresie międzywojennym 2. Rządy Józefa Stalina 3. Propagandowy wizerunek Stalina 4. Gospodarka ZSRS 5. Zbrodnie komunistyczne do 1939 roku 6. Głód na Ukrainie 7. Relacje ZSRS–Niemcy do 1939 roku	− wyjaśnia znaczenie terminów: Nowa Ekonomiczna Polityka, kolektywizacja rolnictwa, gospodarka planowa, łagier, NKWD, kult jednostki, stalinizm − zna daty: ogłoszenia NEP (1921), układu w Rapallo (1922), utworzenia ZSRS (30 XII 1922), paktu Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939) − identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Lwa Trockiego − wyjaśnia, w jaki sposób w ZSRS realizowano kult jednostki − wymienia cechy charakterystyczne państwa stalinowskiego − opisuje metody stosowane przez Józefa Stalina w celu umocnienia swoich wpływów − omawia reformy gospodarcze Józefa Stalina − wymienia zbrodnie komunistyczne do 1939 r. − omawia relacje między ZSRS a Niemcami do 1939 r.	− wyjaśnia znaczenie terminów: wielka czystka, komunizm wojenny, sowchoz, kołchoz, Gułag − zna daty: wielkiej czystki (1936–1938), kolektywizacji rolnictwa (1928), głodu na Ukrainie (1932–1933), represji wobec Polaków w ZSRS (1937–1938) − identyfikuje postacie: Joachima Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa − wskazuje na mapie największe skupiska łagrów, obszar głodu w latach 1932–1933 − przedstawia rozwój terytorialny Rosji Radzieckiej − charakteryzuje politykę gospodarczą w Rosji Radzieckiej po zakończeniu I wojny światowej i ZSRS w okresie międzywojennym − omawia okoliczności przejęcia władzy przez Stalina − wyjaśnia, dlaczego system komunistyczny w ZSRS jest oceniany jako zbrodniczy − ocenia politykę Stalina wobec przeciwników − ocenia skutki reform gospodarczych wprowadzonych w ZSRS przez Stalina − ocenia zbrodniczą politykę komunistów do 1939 r.
4. Kultura i zmiany społeczne w okresie międzywojennym	1. Społeczne skutki I wojny światowej 2. Wpływ mass mediów na społeczeństwa 3. Komunikacja 4. Nowe trendy w architekturze i sztuce 5. Sztuka filmowa 6. Zmiany społeczne w	− wyjaśnia znaczenie terminów: mass media, propaganda, indoktrynacja, produkcja taśmowa − zna datę przyznania prawa wyborczego kobietom w Polsce (1918) − identyfikuje postać Charliego Chaplina − przedstawia społeczne skutki I wojny światowej − przedstawia rozwój środków komunikacji w okresie międzywojennym − wymienia rodzaje mass mediów − wyjaśnia, dlaczego sztuka filmowa cieszyła się coraz większą popularnością − wymienia nowe nurty w architekturze i sztuce	− wyjaśnia znaczenie terminów: modernizm, funkcjonalizm, dadaizm, surrealizm, futuryzm − zna daty: pierwszej audycji radiowej (1906), pierwszego wręczenia Oscarów (1929) − wyjaśnia, jakie cele przyświecały nowym trendom w architekturze i sztuce − charakteryzuje zmiany społeczne w dwudziestoleciu międzywojennym − wyjaśnia i ocenia wpływ mass mediów na społeczeństwo w dwudziestoleciu międzywojennym − ocenia wpływ mass mediów na rozwój propagandy w państwach totalitarnych − ocenia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie po zakończeniu I

	dwudziestoleciu międzywojennym 7. Przemiany w modzie		wojny światowej
5. Świat na drodze ku II wojnie światowej	1. Militaryzacja Niemiec i powstanie osi Berlin–Rzym–Tokio 2. Wojna domowa w Hiszpanii 3. Anschluss Austrii 4. Układ monachijski i kolejne zdobycze niemieckie 5. Zdobycze włoskie 6. Ekspansja Japonii	− zna daty: remilitaryzacji Nadrenii (1936), wojny domowej w Hiszpanii (1936–1939), ataku Japonii na Chiny (1937), *Anschlussu* Austrii (III 1938), konferencji w Monachium (29–30 IX 1938), zajęcia Zaolzia przez Polskę (X 1938), aneksji Czech i Moraw przez III Rzeszę (III 1939) − identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera, Francisca Franco − wyjaśnia znaczenie terminów: remilitaryzacja, *Anschluss*, aneksja, oś Berlin–Rzym–Tokio (państwa osi), *appeasement,* państwo marionetkowe − wskazuje na mapie państwa europejskie, które padły ofiarą agresji Niemiec i Włoch − wymienia cele, jakie przyświecały państwom totalitarnym w polityce zagranicznej − przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii − przedstawia przyczyny *Anschlussu* Austrii − wymienia postanowienia konferencji w Monachium − przedstawia skutki decyzji podjętych na konferencji monachijskiej − charakteryzuje kolejne etapy podboju Europy przez Adolfa Hitlera do sierpnia 1939 r.	− zna daty: aneksji Mandżurii przez Japonię (1931), podboju Libii przez Włochy (1932), przywrócenia powszechnej służby wojskowej w Niemczech (1935), wojny włosko-abisyńskiej (1935–1936), zbombardowania Guerniki (1937), zajęcia Albanii przez Włochy (1939), proklamowania niepodległości Słowacji (III 1939), zajęcia przez Niemcy Okręgu Kłajpedy (III 1939), − identyfikuje postacie: Neville'a Chamberlaina, Édouarda Daladiera, Józefa Tiso − wymienia strony walczące ze sobą w hiszpańskiej wojnie domowej − charakteryzuje włoską ekspansję terytorialną do 1939 r. − przedstawia proces militaryzacji Niemiec − omawia okoliczności zwołania konferencji w Monachium − wyjaśnia wpływ polityki *appeasementu* na politykę zagraniczną Niemiec − charakteryzuje sytuację w Europie pod koniec lat 30. XX w. − wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji Japonii na Dalekim Wschodzie − ocenia postawę polityków państw zachodnich na konferencji w Monachium − ocenia skutki polityki *appeasementu* dla Europy
ROZDZIAŁ VII: POLSKA W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM			
1. Odrodzenie Rzeczypospolitej	1. Sytuacja międzynarodowa 2. Pierwsze ośrodki władzy na ziemiach polskich 3. Odzyskanie niepodległości 4. 11 listopada 5. Rząd Jędrzeja Moraczewskiego	− wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowy Naczelnik Państwa, unifikacja − zna daty: powstania Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (7 XI 1918), przekazania władzy wojskowej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918), powołania rządu Jędrzeja Moraczewskiego (18 XI 1918), powołania rządu Ignacego Jana Paderewskiego (I 1919) − identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego − wymienia pierwsze ośrodki władzy na ziemiach polskich	− zna daty: powstania Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego (19 X 1918), powstania Polskiej Komisji Likwidacyjnej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (28 X 1918), powstania Naczelnej Rady Ludowej (14 XI 1918), przekazania władzy cywilnej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (14 XI 1918), wydania dekretu o powołaniu Tymczasowego Naczelnika Państwa (22 XI 1918), powstania Tymczasowego Komitetu Rządzącego we Lwowie (24 XI 1918) − przedstawia sytuację międzynarodową jesienią 1918 r. − wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja międzynarodowa, która zaistniała

		− określa zasięg wpływów pierwszych polskich ośrodków władzy − omawia okoliczności przejęcia władzy przez Józefa Piłsudskiego − opisuje działania pierwszych rządów polskich po odzyskaniu niepodległości − omawia dążenia władz polskich do uzyskania przez Polskę uznania międzynarodowego	pod koniec 1918 r., wpłynęła na odzyskanie niepodległości przez Polskę − przedstawia założenia programowe pierwszych ośrodków władzy − ocenia polityczne starania Polaków w przededniu odzyskania niepodległości − ocenia rolę, jaką odegrał Józef Piłsudski w momencie odzyskania niepodległości
2. Walka o granicę wschodnią	1. Koncepcje granicy wschodniej 2. Konflikt polsko-ukraiński 3. Orlęta Lwowskie 4. Wyprawa kijowska 5. Ofensywa bolszewików 6. Bitwa warszawska i nadniemieńska 7. Pokój ryski 8. Polsko-litewskie spory terytorialne	− wyjaśnia znaczenie terminów: koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna, Orlęta Lwowskie, Rada Obrony Państwa, „cud nad Wisłą”, „bunt” Żeligowskiego − zna daty: Bitwy Warszawskiej (15 VIII 1920), bitwy nadniemeńskiej (22–28 IX 1920), „buntu” Żeligowskiego (9 X 1920), pokoju w Rydze (18 III 1921) − identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Wincentego Witosa, Michaiła Tuchaczewskiego, Lucjana Żeligowskiego − wskazuje na mapie miejsca bitew stoczonych z Rosjanami w 1920 r., granicę wschodnią ustaloną w pokoju ryskim − omawia koncepcje polskiej granicy wschodniej − przedstawia postawy Polaków wobec zagrożenia niepodległości ze strony bolszewików − omawia przebieg Bitwy Warszawskiej i jej skutki − wymienia postanowienia pokoju ryskiego − przedstawia, w jaki sposób Polska przyłączyła ziemię wileńską	wyjaśnia znaczenie terminu: linia Curzona − zna daty: utworzenia zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej (X/XI 1918), polskiej ofensywy wiosennej (1919), układu z Symonem Petlurą (IV 1920), bitwy pod Zadwórzem (1920), powołania Rady Obrony Państwa (VII 1920), powstania Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski (VII 1920), przekazania Wilna przez bolszewików Litwinom (VII 1920), bitwy pod Komarowem (31 VIII 1920), włączenia Litwy Środkowej do Polski (III 1922) − identyfikuje postacie: Symona Petlury, Tadeusza Rozwadowskiego, Władysława Sikorskiego, Siemiona Budionnego, Feliksa Dzierżyńskiego, Juliana Marchlewskiego − wskazuje na mapie tereny zajęte przez Armię Czerwoną do sierpnia 1920 r. − porównuje koncepcję inkorporacyjną i federacyjną − przedstawia przyczyny i przebieg konfliktu polsko-ukraińskiego pod koniec 1918 i w 1919 r. − omawia okoliczności podjęcia przez wojska polskie wyprawy kijowskiej i jej skutki − opisuje przebieg ofensywy bolszewickiej w 1920 r. − przedstawia przebieg i skutki kontrofensywy polskiej w 1920 r. − ocenia postawę Polaków wobec ekspansji ukraińskiej w Galicji Wschodniej − ocenia postanowienia pokoju ryskiego
3. Kształtowanie się granicy zachodniej i	1. Powstanie wielkopolskie 2. Ustalenie północnej granicy 3. Zaślubiny z morzem	− wyjaśnia znaczenie terminu: plebiscyt − zna daty: wybuchu powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), plebiscytu na Górnym Śląsku (20 III 1921), trzeciego powstania śląskiego (V–VII 1921) − identyfikuje postacie: Ignacego Jana	− wyjaśnia znaczenie terminu: konwencja górnośląska − zna daty: przybycia Ignacego Jana Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), pierwszego powstania śląskiego (VIII 1919), zaślubin Polski z morzem (10 II 1920), podziału Śląska Cieszyńskiego (VII 1920), drugiego powstania śląskiego (VIII 1920)

południowej	4. Wolne Miasto Gdańsk 5. Pierwsze i drugie powstanie śląskie 6. Trzecie powstanie śląskie 7. Konflikt polsko-czechosłowacki	Paderewskiego, Wojciecha Korfantego − wskazuje na mapie obszar powstania wielkopolskiego, obszar Wolnego Miasta Gdańska, obszary plebiscytowe − wymienia wydarzenia, które miały wpływ na kształt zachodniej granicy państwa polskiego − omawia przebieg i skutki powstania Wielkopolskiego − przedstawia przyczyny i skutki powstań śląskich − omawia okoliczności plebiscytów na Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku − wyjaśnia, jakie znaczenie dla niepodległej Polski miał dostęp do morza	− identyfikuje postacie: Józefa Dowbora-Muśnickiego, Józefa Hallera − wskazuje na mapie zasięg powstań śląskich, Śląsk Cieszyński − przedstawia proces kształtowania się zachodniej i północnej granicy państwa polskiego − przedstawia okoliczności zaślubin Polski z morzem − opisuje konflikt polsko-czechosłowacki i jego skutki − ocenia postawę Polaków wobec sytuacji politycznej w Wielkopolsce w końcu 1918 r. − ocenia przyczyny klęski Polski w plebiscycie na Warmii, Mazurach i Powiślu − ocenia postawę Polaków wobec walki o polskość Śląska
4. Rządy parlamentarne	1. Trudne początki niepodległości 2. Pierwsze wybory parlamentarne 3. Konstytucja z 1921 roku 4. Scena polityczna II Rzeczypospolitej 5. Elekcja i śmierć Narutowicza 6. Rządy parlamentarne w latach 1919–1926 7. Kryzys rządów parlamentarnych	− wyjaśnia znaczenie terminów: Naczelnik Państwa, konstytucja marcowa, system parlamentarny, czynne i bierne prawo wyborcze, hiperinflacja, wojna celna − zna daty: pierwszych wyborów do sejmu ustawodawczego (I 1919), uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921), wyboru Gabriela Narutowicza na prezydenta (XII 1922), zabójstwa prezydenta Gabriela Narutowicza (16 XII 1922) − identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Wincentego Witosa, Wojciecha Korfantego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Daszyńskiego, Władysława Grabskiego − charakteryzuje zadania, jakie stanęły przed władzami odradzającej się Polski − wymienia postanowienia małej konstytucji − charakteryzuje rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926 − omawia postanowienia konstytucji marcowej	− wyjaśnia znaczenie terminu: sejm ustawodawczy, mała konstytucja, partyjniactwo, kontrasygnata, Zgromadzenie Narodowe − zna datę wprowadzenia podziału na województwa (1919), uchwalenia małej konstytucji (20 II 1919) − identyfikuje postacie: Romana Rybarskiego, Maurycego Zamoyskiego, Jana Baudouin de Courtenaya − przedstawia okoliczności pierwszych wyborów prezydenckich − omawia okoliczności i skutki zamachu na prezydenta Gabriela Narutowicza − charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej − przedstawia przejawy kryzysu rządów parlamentarnych − wyjaśnia wpływ słabości politycznej rządów parlamentarnych na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej − ocenia pozycję ustrojową Naczelnika Państwa − ocenia rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926
5. Zamach majowy i rządy sanacji	1. Zamach majowy 2. Walki podczas zamachu majowego	− wyjaśnia znaczenie terminów: piłsudczycy, zamach majowy, sanacja, dekret, nowela sierpniowa, obóz sanacyjny, autorytaryzm, Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem, Centrolew, wybory brzeskie, proces brzeski, konstytucja	wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, „cuda nad urną”, grupa pułkowników, grupa zamkowa, Obóz Zjednoczenia Narodowego − zna daty: powołania rządu „Chjeno-Piasta” (10 V 1926), wyboru Ignacego Mościckiego na prezydenta

	3. Zmiany konstytucji 4. Rządy sanacyjne 5. Represje w stosunku do opozycji 6. Obóz w Berezie Kartuskiej 7. Rządy sanacyjne po śmierci Piłsudskiego 8. Polski autorytaryzm na tle europejskim	kwietniowa − zna daty: początku zamachu majowego (12 V 1926), dymisji rządu i prezydenta Stanisława Wojciechowskiego (14 V 1926), powstania BBWR (1928), wyborów brzeskich (XI 1930), procesu brzeskiego (1932), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935) − identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Wincentego Witosa, Macieja Rataja, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego − omawia przyczyny zamachu majowego − charakteryzuje przebieg zamachu majowego − opisuje skutki polityczne i ustrojowe zamachu majowego − charakteryzuje rządy sanacyjne − przedstawia postanowienia konstytucji kwietniowej	(1 VI 1926), uchwalenia noweli sierpniowej (2 VIII 1926), powstania Centrolewu (1929), Kongresu Obrony Prawa i Wolności (29 VI 1930), śmierci Józefa Piłsudskiego (12 V 1935), powstania OZN-u (1937) − identyfikuje postacie: Kazimierza Bartla, Walerego Sławka, Adama Koca, Edwarda Rydza-Śmigłego, Władysława Sikorskiego − przedstawia politykę sanacji wobec opozycji − omawia rządy sanacyjne po śmierci Józefa Piłsudskiego − porównuje pozycję prezydenta w konstytucji marcowej i kwietniowej − charakteryzuje polski autorytaryzm na tle przemian politycznych w Europie − ocenia zamach majowy i jego wpływ na losy II Rzeczypospolitej i jej obywateli − ocenia metody, jakimi władze sanacyjne walczyły z opozycją polityczną
6. Gospodarka II Rzeczypospolitej	1. Problemy gospodarcze odrodzonej Polski 2. Reforma walutowa Grabskiego 3. Odbudowa gospodarcza 4. Reforma rolna 5. Wielki kryzys gospodarczy w Polsce 6. Nowe inwestycje przemysłowe 7. Port morski w Gdyni	− wyjaśnia znaczenie terminów: reforma rolna, Polska A i Polska B, reforma walutowa, Centralny Okręg Przemysłowy, − zna daty: reformy walutowej Władysława Grabskiego (1924), rozpoczęcia budowy Gdyni (1921), rozpoczęcia budowy COP-u (1937) − identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego − wskazuje na mapie obszar Polski A i Polski B, obszar COP-u, Gdynię − wymienia różnice między Polską A i Polską B − omawia reformy rządu Władysława Grabskiego − przedstawia przyczyny budowy portu w Gdyni i jego znaczenie dla polskiej gospodarki − omawia założenia 4-letniego planu gospodarczego Eugeniusza Kwiatkowskiego i jego realizację − wyjaśnia, jaką rolę gospodarczą odgrywał Centralny Okręg Przemysłowy	− wyjaśnia znaczenie terminu: magistrala węglowa − zna daty: ustawy o reformie rolnej (1920 i 1925), początku wielkiego kryzysu (1929) − wskazuje na mapie przebieg magistrali węglowej − przedstawia problemy gospodarcze, z jakimi borykała się Polska po odzyskaniu niepodległości − opisuje sposoby przezwyciężania trudności gospodarczych przez władze II Rzeczypospolitej − omawia założenia i realizację reformy rolnej − charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy w Polsce − przedstawia działania podjęte w celu modernizacji gospodarki Polski w dwudziestoleciu międzywojennym − ocenia wpływ reform Władysława Grabskiego na sytuację gospodarczą II Rzeczypospolitej − ocenia znaczenie portu gdyńskiego dla gospodarki II Rzeczypospolitej − ocenia gospodarczą działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego
7. Społeczeństwo	1. Społeczeństwo II Rzeczypospolitej	− wyjaśnia znaczenie terminów: analfabetyzm, asymilacja narodowa, asymilacja państwowa, getto ławkowe − zna datę reformy Janusza Jędrzejewicza (1932)	− wyjaśnia znaczenie terminu: *numerus clausus* − zna daty: przeprowadzenia spisów powszechnych w II Rzeczypospolitej (1921 i 1931), zbliżenia się Ruchu Narodowo-

odrodzonej Polski	2. Państwo wielu narodów 3. Struktura społeczna 4. Podział narodowy i wyznaniowy kraju 5. Polityka wobec mniejszości narodowych 6. Rozwój edukacji	− identyfikuje postać Janusza Jędrzejewicza − przedstawia strukturę społeczną II Rzeczypospolitej − omawia strukturę narodowościową i wyznaniową II Rzeczypospolitej − wyjaśnia, na czym miała polegać asymilacja narodowa i państwowa − wyjaśnia, w jaki sposób władze odrodzonego państwa polskiego walczyły z analfabetyzmem − omawia rozwój edukacji w II Rzeczypospolitej	Radykalnego Falanga do Obozu Zjednoczenia Narodowego (1937) − opisuje sytuację społeczną w międzywojennej Polsce − charakteryzuje politykę władz II Rzeczypospolitej wobec Ukraińców − omawia stosunki polsko-żydowskie − charakteryzuje przykłady realizacji polityki asymilacyjnej w latach 30. XX w. − ocenia położenie mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej − ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych − wymienia przykłady wyższych uczelni funkcjonujących w II Rzeczypospolitej
8. Osiągnięcia II Rzeczyposp olitej	1. Osiągnięcia polskich naukowców 2. Literatura międzywojenna 3. Technika i transport II Rzeczypospolitej 4. Polskie kino w okresie międzywojennym 5. Polski modernizm 6. Malarstwo i architektura	− wyjaśnia znaczenie terminów: Enigma, ekspresjonizm, modernizm, funkcjonalizm − zna daty: otrzymania Literackiej Nagrody Nobla przez Władysława Reymonta (1924) − identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego, Zofię Nałkowską, Marię Dąbrowską, Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza, Juliana Tuwima, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Eugeniusza Bodo − wymienia przedstawicieli polskiej literatury w dwudziestoleciu międzywojennym − przedstawia najważniejsze osiągnięcia kultury polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym − wymienia osiągnięcia polskich naukowców w dziedzinie nauk matematycznych − prezentuje osiągnięcia polskiej literatury w okresie dwudziestolecia mię	− wyjaśnia znaczenie terminów: lwowska szkoła matematyczna, awangarda, styl narodowy, katastrofizm, skamandryci, Awangarda Krakowska, formizm, *art déco* − zna daty: powstania PKP (1926), powstania PLL LOT (1929) − identyfikuje postacie Franciszka Żwirki, Stanisława Wigury, Tadeusza Kotarbińskiego, Floriana Znanieckiego, Stefana Banacha, Hugona Steinhausa, − wymienia przedstawicieli nauk matematycznych, twórców filmu i sztuki w Polsce międzywojennej − wymienia architektów tworzących w okresie II Rzeczypospolitej i ich osiągnięcia − przedstawia nurty w polskiej literaturze oraz grupy poetyckie, jakie rozwinęły się w okresie dwudziestolecia międzywojennego − charakteryzuje kierunki w sztuce i architekturze II Rzeczypospolitej − przedstawia rozwój kinematografii polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym − ocenia dorobek kultury i nauki polskiej w okresie międzywojennym
9. II Rzeczpospo lita na arenie międzynaro dowej	1. II Rzeczpospolita i jej sąsiedzi 2. Polska polityka zagraniczna 3. Układy w Rapallo i Locarno	− wyjaśnia znaczenie terminów: „korytarz”, polityka równowagi i „równych odległości” − zna daty: układu polsko-francuskiego (II 1921), układu polsko-rumuńskiego (III 1921), traktatu polsko-radzieckiego o nieagresji (1932), polsko-niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy (1934) − identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Józefa Becka	− wyjaśnia znaczenie terminów: Międzymorze, wojna prewencyjna − zna daty: układu w Rapallo (1922), układu w Locarno (1925) − przedstawia koncepcję Józefa Piłsudskiego dotyczącą prowadzenia polityki zagranicznej i przykłady jej Realizacji − omawia ideę Międzymorza i wyjaśnia przyczyny jej niepowodzenia − wskazuje zagrożenia, jakie stwarzały dla Polski układy z Rapallo i

	4. Normalizacja stosunków z ZSRS i Niemcami 5. Rola II Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej	− wymienia sojusze, jakie zawarła Polska w dwudziestoleciu międzywojennym − wyjaśnia, które z nich miały stanowić gwarancję bezpieczeństwa II Rzeczypospolitej − omawia stosunek do państw sąsiednich do II Rzeczypospolitej − charakteryzuje stosunki polsko-radzieckiei polsko-niemieckie w dwudziestoleciu międzywojennym	Locarno − wyjaśnia, jaki wpływ na pozycję międzynarodową Polski miały układy w Rapallo i Locarno − opisuje polską politykę zagraniczną w latach 30. XX w. − wyjaśnia, jaki wpływ na pozycję międzynarodową Polski miały polsko-radziecki traktat o nieagresji i polsko-niemiecka deklaracja o niestosowaniu przemocy − ocenia pozycję II Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej
10. Polska w przededniu II wojny światowej	1. Zajęcie Zaolzia 2. Niemieckie żądania wobec Polski 3. Sojusz z Wielką Brytanią i Francją 4. Traktat Ribbentrop–Mołotow	− wyjaśnia znaczenie terminu: eksterytorialność − zna daty: zajęcia Zaolzia przez Polskę (2 X 1938), przedstawienia po raz pierwszy propozycji tzw. ostatecznego uregulowania spraw spornych między Polską a Niemcami (X 1938), polsko-brytyjskich gwarancji pomocy w razie ataku Niemiec (IV 1939), wypowiedzenia przez Niemcy deklarację o niestosowaniu przemocy z Polską (IV 1939), paktu Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939), polsko-brytyjskiego sojuszu polityczno-wojskowego (25 VIII 1939) − identyfikuje postacie: Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa, Józefa Becka − wskazuje na mapie Zaolzie, tzw. „korytarz” oraz obszary, które na mocy paktu Ribbentrop–Mołotow miały przypaść III Rzeszy i ZSRS − przedstawia żądania, jakie III Rzesza wysunęła wobec Polski w 1938 r. − omawia postawę władz II Rzeczypospolitej wobec żądań niemieckich − wymienia postanowienia paktu Ribbentrop–Mołotow − wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop–Mołotow	− zna daty: przedstawienia po raz ostatni propozycji tzw. ostatecznego uregulowania spraw spornych między Polską a Niemcami (III 1939), przemówienia sejmowego Józefa Becka (5 V 1939) − przedstawia przyczyny konfliktu polsko-czechosłowackiego o Zaolzie − wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpiło włączenie Zaolzia do II Rzeczypospolitej − charakteryzuje relacje polsko-brytyjskie i polsko-francuskie w przededniu II wojny światowej − wyjaśnij, jakie cele przyświecały polityce zagranicznej Wielkiej Brytanii i Francji wobec Polski w 1939 r. − wyjaśnia, jaki wpływ miały brytyjskie i francuskie gwarancje dla Polski na politykę Adolfa Hitlera − przedstawia okoliczności zawarcia paktu Ribbentrop–Mołotow − ocenia postawę rządu polskiego wobec problemu Zaolzia − ocenia postawę społeczeństwa polskiego wobec żądań niemieckich